

Šebelová, Zuzana

Přechod od městských komun k signoriím – 14. století

In: Šebelová, Zuzana. *Stručné poznámky k Úvodu do dějin a kultury Itálie : (V.-XIX. století)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 60-67

ISBN 978-80-210-7073-8; ISBN 978-80-210-7076-9 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/131751>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Přechod od městských komun k signoriím – 14. století

Ve 14. století celou Evropu trápil hospodářský úpadek a s ním související sociální problémy. Po dřívějším rozvoji měst a nárůstu počtu obyvatel se vše měnilo k horšímu. Zemědělství stagnovalo, půda byla vyčerpaná. Vlivem klimatických změn (sucha a záplavy 1315–17) nastávala období hladomoru, lidé byli oslabeni a tím náchylnější k chorobám. Z Východu přišla do Evropy morová epidemie (1348–51), která se rozšířila zřejmě od hlodavců, které přivezla janovská loď z Orientu. Během epidemie vymřela asi třetina evropské populace. Epidemie, byť v menším rozsahu, se pak přibližně každých deset let vracela; celé oblasti se vyliďňovaly, hodně pozemků zůstávalo ladem, ekonomická situace se zlepšovala jen pomalu. Již v předchozím století si obchodníci zvykli investovat část kapitálu do pozemků. Na těch pracovali venkované za velmi malou odměnu, v zemích s feudálním systémem docházelo k utužení poddanství, aby lidé z venkova neodcházel. Ovšem v Itálii měšťané venkovu spíše pomohli – v Lombardii probíhala stavba zavlažovacích kanálů; v Piemontu a v Toskánsku se rozvíjelo vinařství, v Pádské nížině a na území papežského státu se dařilo pastevectví, na jihu, kde však výrazněji přetrvávaly feudální poměry, se pěstovalo obilí. Časté byly vzpoury nespokojených nejnižších vrstev obyvatelstva, a to na venkově i ve městech; někdy se revolta šířila ruku v ruce s herezí. Jako příklad lze uvést takzvaného **Fra Dolcina**, který na přelomu 13. a 14. století vedl sektu svých stoupenců (tzv. dolciniani), kteří hlásali chudobu, ovšem používali při tom násilné prostředky. Centrem jejich působení byla hora Monte Rubello v Piemotu. Jejich činnost ukončila křížová výprava, Fra Dolcino byl popraven upálením (1307). Dante se o něm zmiňuje v XXVIII. zpěvu Pekla, kam ho umístil mezi rozsévače svárů a schizmatiky.

Přechodné období úpadku se ve 14. století projevilo také ve městech. Obchod stagnoval, navíc došlo ke krachu některých bank (např. Bardi, Peruzzi), neboť evropští panovníci jim nespláceli své dluhy. Všeobecně probíhal boj o přežití a udržení výhodných pozic, docházelo tudíž k častým konfliktům a lokálním válkám. V Itálii se začínal tvořit nový systém regionálních států. Komuny ve střední a severní Itálii se pozvolna měnily v takzvané **signorie**, panství, do jejichž čela se dostávali jednotlivci, kteří pocházeli z rodové šlechty nebo z nejbohatších obchodnických rodin a dokázali si vybudovat vlastní mocenskou základnu již v éře městských komun či republik. Soustředění moci v rukou jednotlivých rodů probíhalo pozvolna, noví vládcí se nejprve museli prosadit a až následně byla jejich pozice oficiálně potvrzena šlechtickými tituly, které mohl podle teritoriální příslušnosti udělovat císař nebo papež. Významné italské **signorie** byly tyto: 1) na území říše – **Milán** (vládnoucí rody Della Torre, Visconti, od 2. poloviny 15. století Sforza), **Verona** (Della Scala), **Padova** (Carrara), **Mantova** (Gonzaga); 2) v Toskánsku

– **Florence** (Medici); 3) na území papežského státu – **Ferrara** (D'Este), **Ravenna** (Da Polenta), **Bologna** (Bentivoglio), **Rimini** (Malatesta), **Forlì** (Ordellaffi), **Urbino** (Montefeltro), **Perugia** (Baglioni) aj.

Milán. Již kolem roku 1240 měl ve městě rozhodující vliv šlechtický rod Della Torre neboli Torriani (např. Pagano Della Torre byl „capitano del popolo“ za guelfskou stranu). Asi po 40 letech však biskup Ottone Visconti prosadil vliv svého vlastního rodu. Ten se upevnil ještě více v roce 1312, kdy **Matteo I. Visconti** získal od Jindřicha VII. titul císařského vikáře. Kolem roku 1350 již Viscontiové politicky ovlivňovali Janov, Bolognu a údolí Ticino. Velmi slavný představitel rodu byl **Gian Galeazzo Visconti** (1378–1402). Ten nahromadil velké bohatství a výrazně rozšířil milánské území tím, že ovládl podstatnou část komun v severní, a některé také ve střední, Itálii. Od císaře Václava IV. pro sebe a své dědice koupil roku 1395 šlechtické tituly **vévoda** milánský a **hrabě** pavijský.

Verona. Samostatnou komunou byla od roku 1136. Po roce 1200 se do popředí dostala vlivná rodina Ezzelinů (např. **Ezzelino III. da Romano** zvaný Hrozný). V roce 1205 ve Veroně vypukla občanská válka, díky zásahům zvenci se podařilo obnovit dočasně mír. V roce 1230 se znovu válčilo, když ghibellinsky orientovaný Ezzelino prosazoval podestu oddaného císařství. Za pomoci císaře Fridricha II. pak dobyl Vicenzu, Padovu a Trento. Po smrti Ezzelina v roce 1259 se stal podestou vojevůdce **Mastino della Scala**, který ve svých rukou postupně soustředil všechny významné funkce (mj. Capitano del Popolo, Capitano della Casa dei Mercanti).

Rod Della Scala (Scaligeri) vládl ve Veroně v letech 1262–1387. Jejich politická orientace byla ghibellinská, ve vnitřní politice se však opírali především o měšťany; uspořádání státu bylo relativně demokratické, nadále se v něm scházela Velká rada. Mastino se projevil jako spojenec Corradina Hohenstaufského, za což město postihla papežská klatba. Mastino získal její odvolání tak, že se připojil k zásahu proti katarům v Sirmione. Jeho následovníky byli: Alberto I., synové Bartolomeo, Alboino, Can Francesco neboli Cangrande. **Cangrande della Scala** byl zdatný vojevůdce a stal se hlavou ghibellinské ligy. Dante Alighieri u něj našel zázemí po svém nuceném odchodu z Florencie. Potom vládl **Mastino II. della Scala**; v roce 1337 byla proti Veroně vedena válka (benátské ostrovy, Florencie, Milán, Mantova, Ferrara). Veronu zachránila pomoc Ludvíka Bavorského a následná mírová jednání. Po Mastinovi II. (zemřel 1351) vládl **Cangrande II.**, což byl diktátor, kterého zabil bratr **Cansignorio** a za podpory rodu Carrarských z Padovy se sám ujal vlády a Veronu přivedl k větší prosperitě (zemřel roku 1375). Ještě před svou smrtí nechal zabít bratra Paola Alboina, čímž zaručil vládu svým nemanželským synům (Bartolomeo II., Antonio). V 15. století se Verona stala předmětem zájmu Benátek i Milána.

Padova. Vývoj situace v Padově byl obdobný jako v jiných severoitalských komunách; ve 12. století byla zapojena do veronské i lombardské ligy proti Fridrichu Barbarossovi. V roce 1222 byla v Padově založena univerzita. Velký tradiční nepřítel města byl Ezzelino da Romano (1237–56) z Verony. V roce 1318 byl v **Padově** zvolen jako „capitano del popolo“ **Giacomo da Carrara**, čímž začala éra signorie Carrarských. V roce

1387 Francesco II. da Carrara zvaný **Francesco Novello** (1359–1406) svedl proti Veroně úspěšnou bitvu u Castagnara. Na přelomu století ovšem byla Padova ohrožována Milánem i Benátkami. Obětí Viscontiů se stal Francesco I. da Carrara zvaný **Francesco il Vecchio** (1325–93), který zemřel jako milánský zajatec v Monze. V roce 1405 se Padova dostala pod nadvládu Benátek, **Francesco Novello** a jeho syn **Francesco III.** byli zajati a zahynuli v benátském vězení (1406). Signorie Carrarských tak skončila.

Florence. Počátkem 30. let 14. století se Florentáné zbavili protektorátu neapolského krále a jeho příbuzných a zahájili územní expanzi. Získali města Pistoia (1331), Cortona (1332), Arezzo (1337), Lucca (1341). Ve městě však panovala nespokojenost s politickou situací, což vedlo priority k nové žádosti o pomoc z Neapole. Neapolský král poslal do Florencie Gautiera de Brienne, vévodu aténského, který měl chránit komunu a její právní řád (1342). Byl současně prohlášen doživotním vládcem (*signore a vita*). Kvůli tomu v létě 1343 vypuklo lidové povstání a vévoda byl z města vypuzen. K moci se zase dostala zámožná oligarchie. Ta však obyvatelstvo utiskovala. To vedlo k politickým změnám – oligarchie byla z vlády vyloučena a opět vstoupil v platnost zákon *Ordinamenti di Giustizia*, zaměřený proti urozené vrstvě (*nobili*). Vznikla tak demokratičtější vláda – 8 priorů, z nich pouze 2 zastupovali velké cechy, ostatní byli z menších cechů. Jejich „předsedou“ byl „*gonfaloniere di giustizia*“ volený na omezenou dobu. Toto zřízení uznal i císař Karel IV. (1355). Další orgány: *Dieci della Guerra*, *Sei del Commercio*, *Podestà* – „ministr spravedlnosti“, *Parlamento* – velký sněm, ke kterému svolával zvon zvaný *Vacca*. V době vážné krize pak mohla převzít moc tzv. *Balia* – malá skupina s neomezenými pravomocemi. Oligarchie vyloučená z vlády se sjednotila v guelfské straně (*Parte Guelfa*, založená v roce 1267 po vyhnání ghibellinů, byla velmi mocná a představovala svého druhu stát ve státě).

Hospodářství: po velkém hospodářském růstu také na Florencii dolehla hospodářská krize. Zkrachovaly banky *Peruzzi* (1434) a *Bardi* (1435). To znamenalo vzestup jejich soupeřů, zejména rodu *Medici*. Krizí nebyla dotčena rodina *Strozzi*, a to díky svému pozemkovému majetku. Další významné rody byli *Albizzi* (šlechta) a *Ricci* (zámožní měšťané). Krize vyvrcholila během morové epidemie (1348). Ve druhé polovině století Florentáné opět slavili dílčí úspěchy, ke kterým patřila vítězná válka s Pisou (1356–64) a obsazení *Volterra* (1361). Největší nebezpečí pak Florentáné viděli v papežské moci, kterou ve střední Itálii zastupoval kardinál *Albornoz*. Papežský stát obnovil svou moc v *Romagnu* a obsadil *Perugiu*. Florencie se tak cítila v ohrožení a v 70. letech vedla válku s papežem Řehořem XI. Proti ambicím církevního státu v té době ve Florencii vznikla „*Balia degli Otto*“ neboli „*Otto di guerra*“, orgán pověřený zvláštní mocí, který se skládal z osmi měšťanů. Protivníky této vlády byli kromě papeže také *Albizzi*. Hlásili se k ní naopak *Medici*. Obyvatelé Florencie „vládu osmi“ podporovali a dokonce jim začali říkat „*Otto Santi*“. Mír byl uzavřen v *Tivoli* roku 1378, Florencie musela zaplatit papežskému státu válečné reparace. V té době se ve významné politické funkci (*gonfaloniere*

di giustizia) ocitl **Salvestro de' Medici**, jehož rodina, spolu s rodinou Ricci, patřila ke středním měšťanům a začínala se stále více prosazovat ekonomicky i politicky, čímž směřovala mezi popolo grasso.

V létě roku 1378 vypuklo lidové povstání označované jako „**tumulto dei ciompi**“ neboli povstání textilních dělníků, kteří se dočasně zmocnili paláce, v němž sídlili prioři (Palazzo Vecchio). Gonfalonierem di giustizia byl prohlášen **Michele di Lando**, který se snažil sestavit lidovou vládu, kde měly být zastoupeny všechny měšťanské vrstvy (popolo grasso, mediano, minuto). Pro dělníky měly být přístup k podílu na vládě zajistit tři nově vzniklé cechy „Božího lidu“. Část povstalců však přišla s mnohem radikálnějšími požadavky, Michele di Lando se jim znelíbil pro své kontakty s bohatým Salvestrem de' Medici, byl odvolán, na jeho místo přišli noví vůdcové a povstání bylo nakonec poraženo.

Do roku 1382 vládla umírněná demokratická koalice vyšších a středních cechů. Pak došlo k pokusu o nové lidové povstání, které bylo potlačeno, načež došlo k obnovení vlády oligarchie neboli plutokracie, tedy těch nejbohatších, mezi nimiž významnou úlohu hráli Albizzi. Naopak Salvestro dei Medici a také Michele di Lando, spojování s povstáním z roku 1378, museli odejít do vyhnanství.

Zahraničně-politická situace Florencie na přelomu 14. a 15. se vyvíjela tak, že ji zprvu ohrožoval mocný milánský vládce Gian Galeazzo Visconti (spojenci Florencie byli císař Ruprecht Falcký, král Ladislav z Neapole a římský papež Bonifác IX.). V roce 1406 si Florencie natrvalo podmanila Pisu, zatímco Lucca a Siena zůstávaly dál samostatné.

Pisa. Roku 1081 císař Jindřich IV. městu udělil právo samosprávy, komuna si jako jedna z prvních mohla sama volit konzuly a Radu starších bez zásahů císaře. Jako námořní republika zaznamenala úspěchy v době křížových výprav. Pisánský arcibiskup Daibert (Dagobert) se během první křížové výpravy stal patriarchou v Jeruzalémě. Pisa měla obchodní základny v Sýrii, Libanonu, Palestině. Pisánští obchodníci tam měli daňové výhody, ovšem také povinnost přispívat k obraně. Vliv měli také v Konstantinopoli; ve 12. století tam žilo asi 1000 občanů původem z Pisy, kteří byli velice vážení a měli tam dokonce vlastní čtvrť. Pisa postupně zvětšovala svůj vliv a své území také v Toskánsku, její tradiční soupeřkou však byla Lucca a později také stále mocnější Florencie. Rovněž s Janovem vedla Pisa války, a to především o Sardinii a o vliv v Provinci. V první polovině 13. století Pisa podporovala Fridricha II. a měla z toho výhody. Ve druhé polovině století se dostávala do politické izolace, v jižní oblasti Tyrhénského moře jí stále více konkurovali Aragonští; fatální pak byla porážka, kterou Pisa utrpěla od Janovanů v **bitvě u Melorie** v roce 1284. V letech 1324–1326 ještě ke všemu Aragonští ovládli Sardinii, do té doby nejdůležitější opěrný bod Pisy v západním Středomoří. Ve 14. století Pisa navíc prožívala vnitropolitickou krizi; v roce 1364 prohrála **bitvu u Casciny** – vítězem byla Florencie, jejíž sláva naopak byla na vzestupu (Michelangelo Buonarroti na začátku 16. století namaloval slavnou fresku inspirovanou touto pro Florentány významnou bitvou; freska se nacházela v Palazzo Vecchio ve Florencii, dnes je znám jen náčrt). V roce 1406 Florencie Pisu definitivně ovládla, čímž získala také velmi důležitý přístup k moři.

Siena. Od 12. století byla komunou, postupně rozšiřovala své území a měla časté spory s Florencií o vliv v Toskánsku. Siena tradičně podporovala ghibellinskou stranu. Postupně se z ní stalo významné obchodní a finanční centrum, sienští bankéři půjčovali peníze i papežům. Siena prohrála s Florencií bitvu u Colle di Val d'Elsa, po ní došlo k reformám ve vnitřní politice a dalšímu rozkvětu. Pozvolný úpadek nastal po morové epidemii 1348. Sienská republika nicméně trvala jako samostatný stát až do roku 1555, kdy ji ovládla Florencie.

Neapolské království. Neapolský král **Robert z Anjou** zvaný **Moudrý** byl stoupencem papeže Klementa V., který mu dopomohl k vládě. Byl hlavním vůdcem a zastáncem italských guelfů, postavil se i proti císařům Jindřichu VII. a Ludvíku Bavorskému. Marně se pokoušel získat Sicílii. Měl vliv v mnoha italských regionech – např. ve Florencii, kterou chránil v době válek s ghibelliny jako byli např. Uguccione della Faggiuola (Arezzo, Pisa) nebo Castruccio Castracani (Lucca). Král Robert bojoval také proti ghibellinům ze severu Itálie – Matteo Visconti, Cangrande della Scala. Jako papežský vikář se angažoval v Romagni; vlastnil některá území v Piemontu; v roce 1317 ho papež jmenoval římským senátorem. Byl to vzdělaný král a velký mecenáš umění, kterého chválili Petrarca (král Robert v roce 1341 podpořil jeho korunovaci králem básníků) a Boccaccio (v mládí žil v Neapoli, měl přístup na královský dvůr).

V Neapoli za vlády Roberta Moudrého působili velcí finančníci z Florencie (Acciaiuoli, Bardi, Peruzzi); půjčovali Robertovi mnoho peněz, za to měli výsadní postavení při výběru daní a přidělování zakázek v Neapolském království. Politický a sociální systém tam byl typicky feudální, zvláště nižší vrstvy žily v bídě. Hospodářství bylo založeno na pozemkovém vlastnictví (latifundie); výroba a obchod byly spíše zaostalé. Neexistovaly vazby mezi panovníkem a měšťany jako např. v jiných zemích Evropy, silný vliv měli tzv. baroni – vysoká šlechta a majitelé půdy (mnozí z nich byli původně normanští rytíři), kteří měli často konflikty mezi sebou nebo i se samotným králem.

Robertův syn **Karel**, vévoda **Kalábrijský**, předčasně zemřel a na trůn nastoupila vnučka **Giovanna I.** Traduje se, že tato královna byla zkorumpovaná intrikánka (ovšem byla také vzdělaná znalkyně kultury). Království bylo za její vlády v rozkladu, jako žena neměla dostatečně silnou pozici. Zemi navíc sužovaly mor a bída. Giovanna I. se v době církevního schizmatu postavila na stranu avignonského papeže Klementa VII., načež ji římský papež Urban VI. prohlásil za kacírku, podpořil proti ní jejího bratrance Karla z dračské větve rodu Anjou (di Durazzo) a v roce 1380 ji sesadil. **Karel z Drače** v roce 1381 Neapol dobyl a o rok později dal Giovannu zavraždit. Vládl pak v Neapoli jako Karel III. (1382–86), po něm pak nastoupily jeho děti – **Ladislav I.** (1386–1414) a **Giovanna II.** (1414–35).

Sicílie. Na přelomu 13. a 14. století, po dvaceti letech sporu mezi rody Aragonských a Anjou o Sicílii, situace nebyla definitivně vyřešena. Karel II. z Anjou si na Sicílii stále činil nároky. Aragonští s ním hledali smírné řešení, které bylo především v jejich zájmu. Sicilský parlament za sicilského krále zvolil **Fridricha III. Aragonského** (1296–1337),

vnímavého k místním poměrům. Sicílie ve skutečnosti byla v konfliktu jak s rodem Anjou, tak s aragonskou královskou dynastií. Významný byl rok 1302, kdy došlo k uzavření mírové smlouvy Caltabellottě. Situace byla zajímavá také z hlediska zeměpisných názvů: zatímco pro Sicílii se používal archaický název Trinacria, jižní části Apeninského poloostrova, tedy Neapolskému království, se říkalo Sicilia. Fridrichův nástupce **Petr II.** (1337–42) mír plně nerespektoval a vznikl nový válečný konflikt, který se vyřešil se až po jeho smrti (1342). Jeho nástupcem byl syn **Ludvík I.** (1342–55), jehož poručníkem (a sicilským regentem) byl jeho strýc Jan Aragonský – díky jeho diplomacii byl uzavřen mír v Catanii 8. 11. 1347. Definitivní mír mezi Aragonskými a Anjou se pak uzavřel až v Avignonu 20. 8. 1372 (Giovanna I. z Anjou, Fridrich IV. Aragonský; souhlas papeže Řehoře XI.; z mírové smlouvy vyplývalo, že král sicilský má být vazalem krále neapolského). Po **Fridrichu IV.** vládla s pomocí čtyř vikářů jeho dcera **Marie Sicilská** (1377–1402), která sicilskou korunu zdědila v pouhých 11 letech. Jejím sídlem byl hrad Ursino v Catanii. Příčiněním spiklenců byla provdána za Martina, předpokládaného dědice Aragonského království (původně se měla stát ženou milánského vévody Giana Galeazza Viscontiho). Marie zemřela v roce 1401, po ní vládl její manžel **Martin I.** (zemřel v roce 1409 během válečného tažení na Sardinii), po něm jeho otec Martin „starší“, král aragonský (zemřel v roce 1410). Aragonským králem se po něm stal **Ferdinand I. Spravedlivý**, Sicílie byla vyhlášena provincií Aragonského království, čili přestala být samostatným královstvím. V období 1416–58 byl aragonským (a tudíž i sicilským) králem **Alfons V. Velkodušný**; po svém nástupu na trůn shromáždil 25. 5. 1416 ve sněmovní síni hradu Ursino sicilské barony a preláty, kteří mu museli přísahat věrnost. Catanie již nebyla hlavním městem, ovšem v roce 1434 tam byla z popudu krále založena univerzita. V roce 1442 Alfons V. dobyl také Neapolsko a stal se tak králem „obojí Sicílie“.

Savojsko. Významným regionálním státem na pomezí Itálie a Francie bylo hrabství savojské; zakladatelem tamní vládnoucí dynastie byl **Humbert I.** „aux Blanches Mains“ (italsky Umberto I Biancamano, Běloruký), který vládl v letech 1000–1048; od císaře Konráda II. Salického získal za poskytované vojenské služby území v oblasti Ženevského jezera (Horní Savojsko) a také strategicky významná alpská údolí a horské průsmyky. Jeho syn **Oddone** pak získal také oblasti dnešního Piemontu (tzv. turínská marka). V 11. a 12. století Savojsťi bojovali na straně Hohenstaufů proti městským komunám, za to jim byly svěřovány funkce císařských vikářů. Ve 14. století se savojské území dále zvětšovalo: **Amedeo VI.**, zvaný **il Conte Verde** (1348–83), získal do své správy italská panství Biella, Cuneo, Monferrato. **Amedeo VII.** (1383–91) oblast Nice s přístupem k moři; **Amedeo VIII.** (1391–1440) byl od císaře dokonce povýšen na vévodu.

Benátská republika byla nejdéle trvající republikou v historii (trvala přibližně 1100 let, až do roku 1797). Nikdy se nestala signorií ovládanou jednotlivcem nebo jediným rodem, její vládu vždy tvořila mocná skupina benátské aristokracie (tzv. oligarchie). V čele republiky stál již od konce 7. století dóže; tato funkce se vyvinula z funkce byzantského

guvernéra a byla to funkce především reprezentativní. Benátská republika se definitivně osamostatnila od Byzance v roce 1084. Dóže byl zprvu volen doživotně shromážděním lidu, v roce 1172 vznikla tzv. velká rada (Maggior Consiglio), v níž zasedala pouze oligarchie. Rada měla až 480 členů, jejím jádrem byla tzv. Quarantia s pravomocemi nejvyššího soudu. Součástí velké rady byla též menší rada zvaná Consiglio dei Pregadi, v níž zasedalo kolem 120 bližších spolupracovníků dóžete. I sám dóže byl členem rady.

V roce 1297 proběhl státní převrat označovaný **Serrata del Mggior consiglio**. Členství ve Velké radě se od té doby stalo dědičným, noví členové už do ní prakticky neměli přístup. Šance pro měšťany tak byly mizivé. V roce 1355 se dóže **Marin Falier** pokusil o nastolení signorie, Velká rada mu v tom však zabránila. Na obranu republiky vznikla tzv. Rada desíti, která si vytvořila také tajnou policii. Falier byl popraven.

Benátky si vzájemně konkurovaly s Janovem. Ve 12. a 13. století se jejich spory projevovaly spíše jako pirátské potyčky, které ohrožovaly obchodní zájmy protivníka. Významnější střet mezi nimi nastal ve druhé polovině 13. století (1255–70), kdy spolu bojovaly o klášter sv. Sávy (San Saba) v Akkonu (San Giovanni d'Acridi). Podstatou sporů mezi námořními republikami byla snaha získat obchodní převahu v zámoří. V roce 1378 vypukla válka o ostrov Tenedo v Dardanelách. Janované porazili Benáčtany u města Pola (Istrie), obsadili Chioggio. Mír byl uzavřen roku 1381 v Turíně, ostrov Tenedo nezískala žádná ze soupeřících stran, získal ho savojský hrabě Amedeo VI. zvaný Conte Verde, který zprostředkoval mírová jednání. Byla obnovena dřívější rovnováha sil. Benátky měly dominantní postavení v oblasti Jadranu, Egejského moře a Malé Asie. Doménou Janova byly obchodní základny v oblasti Černého moře, z vlivu ve východním Středomoří však byl vyloučen, což znamenalo počátek jeho úpadku.

Benátky ve 14. století zahájily expanzi na italské pevnině. Strategický význam pro ně měly řeky Brenta, Piave a Adige, významné pro obchod se zaalpskými oblastmi. Benátky postupně ovládly Treviso (1339), Padovu a Vicenzu (1406). Expanze pak dále pokračovala i v 15. století.

Janovská republika trvala téměř 800 let. Jejím hlavním územím byla Ligurie, jižní Piemont, Korsika (ta byla v roce 1768 postoupena Francii) a ostrov Capraia. Od doby křížových výprav Janované vlastnili četné obchodní základny. Nejvýznamnější z nich: Jaffa (Giaffa), Cesarea v Antiochii, Akko/Akra (San Giovanni d'Acridi). Janované se již za první křížové výpravy účinně podíleli na obléhání Jeruzaléma (zvláště se vyznamenal např. janovský admirál Guglielmo Embriaco, který dokázal vyrobit z lodí obléhací věže). V době Fridricha Barbarossy se Janov stal samostatnou městskou komunou. Od roku 1288 byl oligarchickou republikou v čele s dóžetem.

Vrcholný rozkvět Janova nastal ve 13. století. Významná byla dohoda s byzantským císařem Michaelem VIII. Paleologem z roku 1261, kterému Janované pomohli dobýt zpět Konstantinopol (od 4. křížové výpravy tam bylo Latinské císařství a byzantský císař byl po dobu jeho trvání v exilu). Janované za pomoc získali přístup do oblasti Egejského a Černého moře a zajistili si vládu nad Bosporem.

Janovský vliv ve Středozeří a v Orientu byl veliký zvláště ve městech jako Famagosta, Kypr, istanbulská čtvrť Galata, Sevastopol, Kaffa, Fókaia, Efes, na ostrovech Lesbos, Chios, Kréta, Rhodos, Smyrna aj. Janované v oblasti Černomoří kontrolovali rovněž říční cesty, po kterých byly přiváženy výrobky z Ruska. Vedle toho měli obchodní základny ve Španělsku (např. v Seville měli vlastní čtvrť) a na španělských ostrovech dobytých na Arabech. Dále pronikali na trhy do severní Afriky. Obchodovali s přístavy jako Marseille, Aiques-Mortes – ten opevnil významný janovský politik Guglielmo Boccanegra, přítel francouzského krále Ludvíka IX. Svatého.

Po vítězství nad Pisou u ostrova Melorie (1284) Janov získal Korsiku a sever Sardinie. S Benátkami Janov válčil u města Chioggia (1378–81). Další významná bitva s Benátkami, v níž navíc Janované jasně zvítězili, se odehrála u ostrova Korčula (Curzola) v roce 1298. Traduje se, že během této bitvy se dostal do janovského zajetí Marco Polo, který pak za pomoci Rustichella z Pisy v janovském vězení sepsal knihu *Milion*.

Ve vnitřní politice Janova panovala křehká rovnováha sil. Guelfskou stranu představovaly rody Fieschi a Grimaldi; ghibellinskou rody Doria a Spinola. Jednalo se o patricijské rodiny, které spolu navzájem soupeřily. V roce 1339 nabyla převahu lidová frakce a vynutila si zvolení **Simona Boccanegry** za historicky prvního janovského dóžete. Ten však v roce 1344 pod nátlakem šlechty odstoupil a uchýlil se do Pisy. S pomocí milánského vládnoucího rodu Visconti se roku 1356 do funkce dóžete vrátil; v roce 1363 však zemřel, pravděpodobně otráven. Jeho příběhem je inspirovaná Verdiho opera *Simon Boccanegra*.

Po nových vnitřních rozkolech se Janov v období 1396–1409 dostal pod ochranu Francie, pak Viscontiů (1421–36) a potom zase Francie (1459–61). Dlouhodobý politický neklid byl nakonec příčinou hospodářské stagnace. V roce 1407 byla založena proslulá janovská banka Banco di San Giorgio, zřejmě vůbec první banka svého druhu na světě, v níž spojilo kapitál celkem 8 bohatých obchodníků a finančníků. Banka fungovala na principu akciové společnosti a spravovala jak vklady soukromníků, tak také veřejné finance. Snahou bylo stabilizovat finanční situaci republiky, která byla velmi zadlužená po dlouhém období konfliktů s Benátkami. Stát prostřednictvím banky vydával dlužní úpisy. Bohatí věřitelé, kteří půjčovali peníze státu, skrze banku spravovali nejen veřejný dluh, ale také některá území, např. v roce 1421 prodali Florentinům přístavní město Livorno.